

”Förtroendemän och skyddsombud åt alla!”

Det är odemokratiskt och otidsenligt att inte låta alla fackföreningar träffa kollektivavtal samt omfattas av förtroendemannalagen, skriver Lars Hammarberg, generalsekreterare för Sveriges Arbetares Centralorganisation.

Lagen skall vara lika för alla – även inom arbetsrätten! Men så är inte fallet i dag.

De fackliga organisationer som inte har kollektivavtal brukar ofta benämnas ”minoritetsorganisationer” – även om de är i majoritet på en arbetsplats. Dessa organisationer har inte rätt till förtroendemän enligt förtroendemannalagen och missgynnas vid val av skyddsombud enligt arbetsmiljölagen. Detta är naturligtvis demokratiskt och rättsligt oacceptabelt i dagens Europa, som kännetecknas av pluralism och liberaliseringar på ett flertal av samhällslivets områden.

Förtroendemannalagen ger inte fackföreningar som saknar kollektivavtal på arbetsplatsen rätt till förtroendemän på arbetstid. Denna rättighet får naturligtvis den icke avtalslutande organisationen så fort den sluter kollektivavtal, vilket innebär att lagstiftningen utgår ifrån att det är en rättighet att få sluta kollektivavtal.

Så är ju inte fallet. Det finns ingen skyldighet för en arbetsgivare att sluta ett kollektivavtal – inte minst lokförarstrejken under senhösten har visat detta. Det är rentav så att arbetsgivare konsekvent vägrar sluta kollektivavtal med vissa fackföreningar. Det kan också vara så att fackföreningen av olika skäl inte heller vill sluta kollektivavtal. Den slutsats vi kan dra är i vart fall att utgångsläget inte är rättvist och lika, vilket borde leda till förändringar inom arbetsrätten. Det är trots allt rimligt att lagen är neutral och ger alla fackliga organisationer rättighet att verka på ett likvärdigt sätt. Såsom förtroendemannalagen och arbetsmiljölagen i dag är utformad så gynnar den facklig monopolisering på andra fackföreningars bekostnad.

Det är dags för små justeringar av förtroendemannalagen – förändringar som innebär att lagstiftningen hamnar

rätt i tiden och anpassas till de faktiska förhållandena. Därför anser vi att förtroendemannalagen måste tillerkänna alla fackliga organisationer på arbetsplatsen – oavsett om de har kollektivavtal – rätt till förtroendemän på arbetstid. Det skall finnas en minimitid för förtroendemäns fackliga arbete, men i övrigt kan tiden bestämmas utifrån den fackliga organisationens medlemsantal. Detta leder till högre representativitet och gynnar även arbetsgivarna, som kan få en bättre dialog med en icke obetydlig andel av sina anställda.

Det är även dags för förändringar i reglerna vid val av skyddsombud. I dag ligger det yttersta valet i händerna på den fackliga organisation som har kollektivavtal på arbetsplatsen. Denna organisation kan rentav utse ett skyddsombud som de anställda saknar förtroende för. Därför borde lagstiftningen ändras så att frågan om val av skyddsombud blir en fråga för alla anställda på arbetsplatsen.

Skyddsombudet väljs av samtliga anställda och borde utifrån det ha ett förtroende från de anställdas sida. Ett sådant system är betydligt mer demokratiskt och innebär också att även oorganiserade kan väljas till skyddsombud och delta i valet. Arbetsmiljön är viktig – även för arbetsgivarna – och ett skyddsombud som representerar samtliga anställda borde gynna den samverkan som arbetsgivarna och arbetstagarna ska bedriva i arbetsmiljöfrågor.

Dessa blygsamma justeringar av arbetsrätten innebär att alla fackföreningar får möjlighet att verka på ett likartat sätt. Dessa förändringar skulle öka möjligheten att förverkliga föreningsfrihetens och föreningsrättens intentioner och ligger också i linje med ett öppet samhälle, präglad av pluralism och jämlikhet, begrepp som i dag sägs ena snart sagt hela Europa. □